

Dinicu Golescu, peregrinul valah

Prof. univ. dr. Raisa RADU

Abstract

Dinicu Golescu's work can both be considered an artistic reportage and an early form of sociology. Admiring the values of Western culture and civilisation, Dinicu Golescu cannot forget the backwardness of his country: economical, political, social and cultural. Back home, he tries to improve things, founding a school for boys, at Golesti, and writing handbooks of moral philosophy and religion for his students. Dinicu Golescu was also good at political economy. He was really aware of the danger, for a country like his, to import goods without exporting any. As a good citizen and patriot, Golescu expressed his opinions about improving things and solving current problems of the country.

Dinicu Golescu este unul dintre primii călători ai începutului secolului al XIX-lea care, la întoarcerea în țară, a publicat o "Însemnare a călătoriei mele Constantin Radovici din Golești făcută în anul 1824,1825,1826".

Lucrarea are nu numai valoarea unui reportaj, ci este, putem afirma, o sociologie "avant-la-lettre". Dinicu Golescu folosește metodele observației și comparației. El nu doar descrie ceea ce vede, ci face și unele analize, mergând până la cauzele fenomenelor și proceselor.

Impresionat de mulțimea cărților de călătorie scrise de europeni și aflate în bibliotecile apusene, precum și de preocuparea altor peregrini de a-și nota anumite idei despre lucrurile deosebite întâlnite în localitățile vizitate, Dinicu Golescu își justifică hotărârea de a-și publica propriile însemnări: "Dar cum puteam, ochi având să nu văz, văzând să nu iau aminte, luând aminte să nu aseamăn, asemănând să nu judec binele și să nu pohtesc a-l face arătat compatrioților mei ?"(16)

Aceste rânduri exprimă un autentic program al călătoriei, deși scopul principal era găsirea unor școli potrivite pentru fiii săi.

În cuvântul "Cătră cititor", Dinicu Golescu enunță idei privitoare la difuziunea culturală: "Binele l-au învățat oamenii unii de la alții, neamurile pre urmă unul de la altul, precum vedem în istorii: că elinii prin călătorii în Egiptet au tras de acolo luminările științelor, multe din meșteșuguri, și romanilor, strămoșii noștri înmulțite le-au comunicat. Iar aceștia în toată Evropa cea luminată le-au revărsat și aceasta, din zi în zi sporindu-le, însutit roditoare le-au făcut. Și își fericește noroadele prin comunicația binelui adunat din călătoriile ce fac neamurile unile prin țările altora și publicarisindu-le prin cărți (p.16).

Numărul paginilor acordate unui oraș sunt direct proporționale cu modul în care acesta l-a impresionat pe Dinicu Golescu. Unele sunt descrise în câteva rânduri, altora precum Viena, München, Berna, Geneva, li se dedică numeroase pagini.

Ca orice călător, Dinicu Golescu este atras de aspectele geografice naturale, precum cataractele Rinului, dar și de amenajările pe care le-au făcut oamenii pentru a spori frumusețea peisajului. Este impresionat de faptul că țărani elvețieni erau preocupați nu numai de producție, ci și de amenajarea terenului. Râpile, denivelările de teren erau înlăturate prin lucrările pe care țărani le făceau când muncile agricole erau încheiate. În felul acesta, spune D.Golescu, un loc ce era "urât și nefolositor" a fost înfrumusețat. Dar cele mai multe însemnări sunt dedicate problemelor economice, sociale, politice, administrative, culturale din localitățile vizitate.

Problemelor administrației li se alocă foarte multe pagini. Administrația se bazează pe respectarea legilor. "Ocrotitorul celui mic și neputincios este pravila cea dreaptă legiuită, care fără de deosebire, în veac să urmează" (p.49), afirmă

D.Golescu. Există un sistem fiscal bine alcătuit. Fiecare plătește impozite și taxe normale, astfel încât să-i rămână o parte îndestulătoare pentru propriile afaceri și pentru existență. Golescu prezintă cazul unui cărbunar (individ care face cărbuni din lemn) din Baden. Acesta, pe lângă casa din Baden, avea, în afara orașului, o casă cu etaj, o grădină și o moară. În plus, i-a cumpărat fiului mai mare o casă în valoare de 20000 de florini. Întrebat cum a fost posibil ca, din facerea și vânzarea cărbunilor, să agonisească o asemenea avere, el a răspuns că: ”un om muncind 40 de ani (fiind el de 65) și plătind împăratului orânduială, adică nu mai mult decât se cuvine după averea lui, într-o atâția ani muncind, cum să nu facă stare?” (p.84)

Administrația funcționează bine deoarece tot personalul de specialitate a urmat școli corespunzătoare. Urcarea treptelor ierarhice se realizează după anumite reguli. ”Toți după ce ies de pe la școale îi orânduiesc întâi în cele mai mici slujbe și acolo, după ce slujesc trei ani și practicesc destul, îi urcă la alta și de acolo după trei ani iarăși la alta și așa, când să află la cea mai naltă treaptă știe toate orânduiele și pravilele și îi este capul îndestulat de toate științele”(p.89). În țările vesteuropene, terenurile erau delimitate geometric, prin lucrări de cadastru. Fiecare proprietar avea o carte funciară ale cărei date erau înscrise și în documentele de la nivel central. În cazul pierderii sau deteriorării actelor, le era ușor proprietarilor să se adreseze nivelului central. Existând o evidență a moșiilor la nivel statal, ei puteau primi copii ale documentelor. Această delimitare corectă a moșiilor era posibilă deoarece existau specialiști pregătiți la școlile de cadastru.

După prezentarea acestor bune orânduiele din vest, Dinicu Golescu se referă la realitățile din Valahia. Slujbele nu se dobândeau datorită competenței, ci se vindeau. Cei ce și-au cumpărat slujba voiau să-și scoată cheltuielile și pretindeau sume mari de la cei de pe treapta inferioară. Fiecare mergea ierarhic descendent, ajungându-se până la țaran, pe care-l storceau de ultimele resurse de existență. Din cauza absenței unei școli în domeniul administrației, mulți dintre înalții funcționari (vistieri, logofeți) nu aveau nici un fel de experiență, nu știau să alcătuiască un raport către domn sau să ia o hotărâre chibzuită.

Golescu prezintă propriul caz. ”Când m-am orânduie întâiași dată ispravnic și am văzut pe sameș și pe condicari viind cu sinurile pline de hârtii, pe care toate eram dator să le văz, să le judec și să le întăresc cu iscălitura mea m-au apucat cutremurul. Iar când a doua zi am văzut 20 de moșneni (țărani liberi) cu sânurile pline de hrisoave, de câte doao și trei sute de ani și am fost silit să caut pe

cel dintâi moș, apoi să cercetez dintr-însul câte părți s-au făcut și fieșcare jeluitor din care se trage și să hotărâsc fiecăruia cât se cuvine să stăpânească“ (p.90). Aceste situații l-au determinat să-și blesteme ceasul în care a primit dregătoria, dar și să conștientizeze faptul că "ipravnicul trebuie să aibă multe știinti"(p.90). Golescu este dezolat că, în toate funcțiile pe care le-a avut, n-a făcut nici un bine patriei sale și a luat biruri ilegale “de la acest norod, care nu-și are nici hrana din toate zilele”. (p.91)

Apariția unor noi biruri. Exista în Valahia un sistem fiscal defectuos care permitea apariția unor noi biruri și manifestarea unor abuzuri. Golescu prezintă modul de strângere a “rămășițelor”, acestea fiind niște dări inventate.

Erau trimiși, în sate, anumiți funcționari care se prefăceau a fi venit pentru a face dreptate, adică să cerceteze pe ispravnici (prefecți), sameși (administratori financiari), zapcii (strângători de dări) dacă “au urmat drept la împlinirile dăjdiilor”. Acești funcționari strângeau de la locuitori “răvașele zapciilor, de două-trei daturi de bani” (p.86). Apoi peste o lună se trimitea mumbașirul (agentul fiscal de urmărire și execuție) după “rămășițuri” care sunt, de fapt, aceiași bani pe care i-au mai dat locuitorii o dată. Aceste abuzuri nu erau pedepsite. Nu erau pedepsite nici “caznela” la care erau supuși țărani pentru a fi forțați să plătească. Sunt pagini cutremurătoare care prezintă supliciile ale căror victime erau țărani. Din cele relatate de D. Golescu reiese că nu exista nici o lege care să reglementeze comportamentul agenților fiscali.

Nu numai vânzarea funcțiilor era o cauză a creșterii numărului și ponderii dărilor poporului, ci și vânzarea “husmrturilor” (dijmărit, oierit, vinărici, ocne, tutunărit), adică a veniturilor țării. Vânzarea către anumite persoane a zaharelei (a aprovizionării armatei turcești) îi priva pe locuitorii țării de posibilitatea de a face comerț direct cu bunurile lor.

Dinicu Golescu observă diferențele de nivel de trai între țărani din țările vest-europene și cei din Valahia. În timp ce îi admira pe vestici care ieșeau la câmp frumos îmbrăcați, de parcă ar fi fost gata de bal, nu de muncă, el își aducea aminte de “goliciunea și trențeretură hainelor” (p.102) locuitorilor Țării Românești. Obișnuit cu marile discrepanțe din țara sa, Dinicu Golescu nu-și putea explica de ce nivelul de trai al tuturor categoriilor sociale din țările vizitate este ridicat. Întrebărilor sale li s-a răspuns că: ”aceasta este de acum mai mare politicească chibzuire a otcârmitoilor Evropii de a îndemna și a îndrepta pe tot locuitorul spre

drumul fericirilor, hotărând că: în oricare parte de loc va fi bogăția numai la câteva persoane numărate, acel loc este hotărât sărac, dimpreună chiar și cu acei bogați, și că atunci este bogăția statornică, când toți de obște sunt fericiți. Și că a celui prea bogat bogăție se înstatornicează cu cea puțină a celui mai mic”(p.139). D.Golescu își dă seama că nu este vorba de o nivelare socială, înțelege că “unii sunt bogați mai mult și alții mai puțin”, dar “toți sunt bogați”. (p.139)

La prosperitatea Europei vestice contribuie nu numai agricultura, ci și meșteșugurile și fabricile. Golescu se dovedește a fi cunoscător al economiei politice. El evidențiază faptul că, în aceste țări, statul încurajează crearea de fabrici, dând “felurimi de ajutoare” acelor ce le întemeiază. Prin aceste fabrici “fieșcare stăpânire își folosește norodul” (p.179), adică forța de muncă.

Este frapant faptul că Dinicu Golescu înțelege ce mare dezavantaj este să se exporte materii prime la prețuri mici și să fie, apoi, importate, sub formă de produse, la prețuri ridicate. “Mare pagubă este la o țară de a-și scoate tot materialul nefabricarisit, vânzându-l în alte țări cu un prost preț și apoi să-l cumpere iarăși cu preț de 30 de ori mai mult”! (p.179) Pentru o țară, comerțul exterior este păgubos atunci când este unilateral în sensul că aceasta doar importă, fără a exporta nimic. “Mare pagubă este când o țară în veci cumpără toate lucrurile duprin alte țări și acelea nu cumpără nici un lucru fabricarisit dintr-aceasta-cum este în ticăloasă patria noastră, care are în lung două hotare, unul spre meazăzi și altul despre meazănoapte și pe amândouă în veci se exportarisește monedă, neimportarisindu-se pe nici un hotar măcar un ban (p.179).

Golescu evidențiază starea bună a drumurilor europene, curățenia și confortul din hanuri. Comparând cu Valahia, el spune: ”Iar pe la noi am stat de multe ori, și cu poșta călătorind, nămolit în tină de cu sara până a doua zi diminața, cum și de multe ori am dormit pe scândură în odaia cârciumii, cu destul calabălăc de copii”(p.172). El consideră că sunt două cauze care explică de ce la noi nu s-au făcut drumuri mai bune și hanuri curate. O primă cauză este nesatornicia, deoarece “vreme de 24 de ani, de 4 ori ne-am lăsat casele și tot avutul, fugind în străinătate și când ne-am întors am găsit toate desființate”(p.172). O a doua cauză se referă la faptul că atunci când se hotărăște să se facă un lucru obștesc, în loc ca domnul să ofere o oarecare sumă în acest scop, antreprenorii potențiali trebuie ei înșiși să-i plătescă domnului pentru a primi lucrarea respectivă. Oare astăzi nu se plătesc

comisioane, la nivel înalt, pentru ca antreprenorii să primescă posibilitatea începerii unor lucrări publice? Nimic nou sub soare!

Prosperitatea altora l-a determinat pe Golescu să cerceteze cauzele stării de sărăcie din Valahia. El își prezintă metoda: “am început a face o băgare de seamă în vreme de 30 de ani, de când am putut ține minte, la această nenumărată sudoare și dare de bani a acestui norod rumânesc că doar voi găsi unde s-au cufundat”(p.140). A analizat cele patru stări sociale favorizate: domnitorii, boierii, negustorii, clerul. Nu este un studiu superficial, ci o analiză ce îmbină observația cu cercetarea istorică. Nu a găsit strădania poporului fructificată în nici una din averile celor patru stări sociale. Nedreptatea, neorânduiala, lipsa unității au generat starea de sărăcie. Menționează că “vrăjmașul patriei noastre și izvoditorul sărăciei și stingerii noastre”(p.94) este luxul. Popune ca în locul acestuia să se manifeste “economia, vrednicia și munca pământului, cu deschiderea negoțului care îmbogățește toate împărățiile” (p.94). Își manifestă încrederea în domnul pământean, Grigore Ghica, prin acțiunile căruia s-ar putea realiza unirea tuturor stărilor spre folosul obștesc, deoarece “în fericire obștii ne vom găsi fieșcare îi parte și pre a sa” (p.143). Este prezentată o diferență în privința comportamentului conducătorilor față de supuși în domeniul edilitar. “Împărații Evropei se bucură ... când supușii zidesc, sădesc și înfrumusețează orașele și satele, iar ai noștri se bucură când nu ne rămâne cărămidă peste cărămidă” (p.164). Veșnicile noastre metehne: ură, absența solidarității, invidia distructivă!

Modul în care poporul a întâmpinat-o pe împărăteasa Austriei a fost pentru Dinicu Golescu un motiv de reflecție pe tema conducerii, a deosebirii între tiranie și monarhia luminată. Dacă împărăteasa a fost primită cu bucurie, dragoste și ovații, în Valahia, la astfel de ocazii “unii înjură, alții scuipă și muierile blestemă; căci nu numai nu au pricină pentru care din tot sufletul să ureze bine stăpânilor, ci împotrivă”(p.46).

Se referă Dinicu Golescu și la organizarea Elveției, arătând că este alcătuită din 22 de cantoane. Pentru ca, în Valahia, cititorii să înțeleagă, Golescu compară cantonul cu județul. El arată, totuși, că acestea se deosebesc, prin faptul că fiecare canton “are obiceiurile și pravilele lui, care se potrivesc cu foloasele locului, fără de a avea a se amesteca un canton la stăpânirea altuia; cu toate că în cantonul Berna locuiesc toți elcii (ambasadorii) cei străini și poate a se numi cel dintâi oraș”.(p.162)

Dinicu Golescu evidențiază existența democrației în Elveția unde “nobil și prost nu este, ci toți sunt frați compatrioți”(p.162). Conducerea fiecărui canton aparține deputaților aleși pe trei ani de către locuitorii fiecărui sat.

Este remarcabilă o constatare a lui Golescu potrivit căreia vienezii sunt preocupați de “a nu aduce altuia câtuși de puțină supărare”. (p40) Este aceasta o cerință a liberalismului referitoare la libertatea individului care are ca limită momentul în care dăunează libertății celuilalt.

Dinicu Golescu nu idilizează stare Europei vestice. Și acolo erau săraci, dar era pus la punct un sistem de asistență socială “spre ușurința scăpătaților, spre paza sănătății norodului și spre luminarea omenirii”(p.57). În Viena, spre exemplu, există școli pentru săraci. Aici, pe lângă învățură, li se dau și bani pentru existență. Cei care subvenționează acest sistem de ajutorare sunt numiți “părinții săracilor”. Famiile cu probleme sunt ajutate la plata chiriilor, la cumpărarea lemnului de foc, la plata spitalizării. Se procedează astfel și nu prin acordarea banilor pentru ca aceștia să nu fie folosiți de indivizii vicioși sau de femeile “bolnave” de lux în alte scopuri. Există case de împrumut care oferă credite unora cu dobândă mică, altora fără dobândă, în funcție de starea lor socială. Există case pentru copii abandonati, case pentru copii săraci care sunt școlarizați, iar cei ce cu înclinații spre învățură sunt trimiși la școli superioare.

Îngrijirea sănătății este o preocupare a societății. Golescu enumeră 12 tipuri de spitale existente în Viena pentru diferite categorii sociale și anumite maladii. La Viena, îl impresionează modul de organizare a vieții citadine: udatul și măturatul străzilor, iluminatul acestora în timpul nopții, împărțirea populației pe circumscripții și existența în fiecare a unui farmacist, a unei asistente sociale.

Virtualii cerșetori (săracii, ciungii, șchiopii, orbii, leneșii, cei fără ocupație) sunt internați într-o casă și învățați diferite meserii, nefiind lăsați “să umble pe drumuri despuiți cerând milă, căci stăpânirea este mai mult datoare de a se îngriji pentru aceștia decât fieșcare alt oroșan de a-I ajuta cu câte o para”(p.55). În cazul în care învață bine un meșteșug, individul părăsește casa și se poate angaja într-o activitate care să-i permită asigurarea propriei existențe. Dar țările vest-europene se caracterizează nu numai prin prosperitate economică și socială, ci și prin înflorirea învățământului și a culturii. În toate localitățile vizitate sunt școli. Totuși, Golescu tratează, pe larg, sistemul de învățământ din Viena. Aici există

școli pentru toate categoriile sociale. În afara școlilor de cultură generală, există instituții de învățământ superior pentru diferite specializări. Există școli pentru copiii cu diferite deficiențe (auz, vâz, vorbire).

Sistemul de învățământ realizează și educația oamenilor. Aceștia știu să se comporte unii cu alții, salutându-se, răspunzând întrebărilor străinilor, cunoscându-și locul în societate. La noi, spune Golescu “locuitorii, din multa juguire ce au avut și neluminare, nu-și cunoaște nici datori cătră altul; aducând închinăciune numai aceluia de care se teme, cum stăpânului său, zapciului, ispravnicului, de-l va cunoaște”. (p.147)

Surprinzătoare au fost pentru Golescu cunoștințele de geografie ale unui elvețian. Întrebându-l de unde vine, Golescu I-a spus că de la Kronstadt (Brașov). Elvețianul a continuat întrebările pentru a afla dacă este vorba despre Kronstadt-ul din Transilvania care se învecinează cu Valahia. Întrebarea era firescă, deoarece exista un Kronstadt și în Rusia. Întrebându-l, la rândul său, pe hangiu cine este elvețianul cunoscător de geografie, acesta I-a răspuns că este un țaran care venise acolo deoarece era ziua în care soseau ziarele. Intrând într-o cameră special amenajată, a mai găsit câțiva țarani elvețieni care citeau ziarele.

Cunoștințele de geografie ale țaranului elvețian, l-au făcut pe Golescu să-și amintească o întâmplare neplăcută, când logofătul M. Băleanu a primit o scrisoare de la Cancelaria Logofetei cu adresa: “la Mehadia în ținutul Transilvaniei” (p.167). Nici unul dintre funcționari nu știa că Mehadia, deși era la granița cu Transilvania, se afla, totuși, în Valahia. Erau meritorii acele calități ale țaranului elvețian. Astăzi unii diplomați europeni au lacune în cunoștințele de geografie, confundând Bucureștiul cu Budapesta.

Cultura înseamnă teatre, biblioteci, muzee, galerii de artă. Viena are cinci teatre, Vicenza are trei ș.a.m.d. Golescu afirmă că, în Austria, și cel mai sărac orășean merge la teatru. Chiar și la sate oamenii de rând merg la teatru “căci în aceste locuri socotesc teatrele de folositoare, fiindcă ne arată pildele acelor vrednici de pomenire”(p.118).

Golescu relatează o întâmplare petrecută la Viena. Un englez, care vizitase Bucureștiul, și-a arătat nedumerirea că la teatru se vorbea nemțește, limbă cunoscută doar de câțiva negustori și boieri. Englezul considera că, în nici o altă țară, nu s-ar fi întâmplat așa ceva. În fiecare țară, în teatru trebuie să se vorbească

în limba națională, excepție făcând trupele străine aflate în turneu. Admiră Golescu, foarte mult, existența bibliotecilor care au manuscrise și cărți atât în limbile de circulație, cât și în latină, greacă veche. Este impresionat de biblioteca din München cu 52 de săli, cu 400000 de tomuri dintre care 12000 de manuscrise. Enumeră titlurile diferitelor cărți rare care l-au impresionat.

La München vizitează un muzeu de artă cu 10000 de tablouri. Observă modul în care vizitatorii apreciază operele de artă. La Viena admiră statuile din muzee, biserici, parcuri.

În Geneva îl impresionează faptul că elvețienii au transformat, în muzeu, casa în care s-a născut J.J Rousseau. În plus, au dat numele său străzii pe care se afla acea casă. "Iată cum noroadele răsplătesc celor buni și folositori cu vecinică slavă - căci în câtă vreme va fi acea uliță în ființă, oamenii tot vor alerga să-i vază lăcașul întru care s-a născut, cu care se mărește și se înmulțește slava lui "(p.175).

Cultura se reflectă în civilizație. Orașele erau curate, aveau clădiri cu o arhitectură deosebită. Golescu a fost impresionat de faptul că, la Viena, aprovizionarea piețelor se făcea noaptea pentru a nu se îngreuna circulația în timpul zilei. Casele sătenilor sunt trainice "sunt de zid, întocmai ca pe la noi prin orașe casele boierilor"(p.50). Golescu descrie starea jalnică a satelor din Valahia. Acolo, vizitatorul nu va vedea nici case, nici garduri, nici animale, nici păsări, "ci numai niște odăi în pământ, ce le zic bordeie, unde intrând cinevaș nu are a vedea alt decât o gaură numai în pământ, încât poate încăpea cu nevasta și copiii împrejurul vetrii și un coș de nuiele scos afară din fața pământului și lipit cu balebă. Și după sobă, încă o altă gaură, prin care el să scape fugând cum va simți că au venit cinevaș la ușă-I; căci știe că nu poate alt decât un trimis spre împlinire de bani... Și intrând cinevaș între acele bordeie ale lor, peste puțină era de a găsi pe trupurile lor și în casă lucru de zece lei, căci și căldarea cu care o să-și facă mămăligă nu o are fieșcare, ci sunt 5-6 tovarăși pe una".(p.85)

Din cauza marilor și numeroaselor biruri, țărani nu-și puteau procura nici materiale de construcții, nici veșminte decente. Alimentația lor era sărăcăcioasă din moment ce le lipseau animalele dătătoare de carne și lapte.

La Viena vizitează și descrie toate parcurile, lăudând atât aranjamentele florale, amenajarea fântânilor, a cursurilor de apă, a lacurilor, cât și muzeele cu diferite tematici existente acolo.

În Elveția a observat că indicatoarele de drum sunt mai deosebite decât în alte ținuturi. Indicatoarele arată spre ce localități se merge și care este timpul în care se ajunge acolo. Indicatoarele sunt scrise în diferite limbi, astfel încât “pe aceste drumuri, numai acela poate pierde drumul care nu va fi știind nici o limbă evropenească”(p.166). În cazul în care urmează o vale, există un indicator cu o roată căreia i s-a pus piedică. Astfel, călătorul va ști că trebuie să pună piedici la roțile trăsurii pentru a nu avea loc un accident.

Pe parcursul cărții, Golescu repetă ceea ce spusese și în introducere și anume :”mi-am luat îndrăzneala să descriu cele bune ce am văzut, să însemnez cele ce rău să urma (se înfăptuiau) în patria noastră și să chem pe frații compatrioți la o soțieta (societate), cum am văzut, care să silește a depărta relile și a îmbrățișa binele”(p.97).

Golescu definește patria. Este un adevărat imn închinat acesteia. După el, patria este “un pământ pe carele toți locuitorii se interisarisc (se interesează) a-l păzi și nimeni nu va să-l părăsească, pentru că nimeni nu-și lasă norocirea”. Patria este “o maică care binevoiește să se afle între toți copiii săi, din care unii pot fi mai bogați și alții de mijloc, dar pe nici unul nu pofteste să fie sărac; fie măcar mari, măcar mici, nici că voiește să fie vreunul împilat cu necazuri”(p.97). Citează părerile diferiților istorici, oameni politici, filosofi ai antichității referitoare la patrie, la apărarea acesteia.

Dragostea față de patrie l-a îndemnat pe Golescu să caute soluții unor probleme ale țării, să facă unele recomandări.

Propune învățarea limbilor străine, alcătuirea unor lexicoane, traducerea unor cărți, crearea de noi termeni. El povestește că, la începutul călătoriei, a scris în limba română, dar, după câtva timp, și-a dat seama că nu există, în limba română, termeni pentru denumirea unor lucruri precum statuie, cascadă, și a fost nevoit să scrie în limba greacă. Susține că tinerii ce și-au făcut studiile în străinătate, întorși în țară, pot face traduceri ale unor cărți necesare. Ei își pot scrie propriile cărți. Trebuie să fie sprijiniți în tipărirea cărților. Preocuparea pentru dezvoltarea învățământului trebuie însoțită de grija pentru salariile profesorilor care, în momentul respectiv, primeau “câte 5-6 sute de lei pe an, mai puțin decât plata vizitiilor”(p.66). Iată că și în trecut profesorii nu se bucurau de un tratament mai bun decât în zilele noastre. Trebuie să se țină seama, spunea Golescu, de faptul că

profesorii “nu mai pot face altă speculație, ci numai a căuta spre folosul luminii”(p.66).

Golescu prezintă unele surse de inspirație pentru înfăptuirea binelui patriei: cititarea unor cărți bune și folositoare, călătorii, întâlniri și adunări cu oameni de nemuri luminate. Ideile preluate din aceste surse, transpuse pe solul patriei, vor duce la progresul acesteia.

El invocă meritele înaintașilor în dezvoltarea culturii: Matei Basarab a înființat tipografia, Mavrocordatii au creat școli în diferite limbi, Ienăchiță Văcărescu a alcătuit o gramatică a limbii române. La fel cum sunt cinstiți aceștia tot așa se vor bucura de prestigiu și tinerii care își vor folosi talentul și știința slujind patria.

Pornind de de la aceasta, îl putem caracteriza pe Dinicu Golescu. La data începerii călătoriei, el avea 47 de ani. Era un om matur, cu o bogată experiență, bun cunoscător al vieții economice, sociale, politice, administrative și culturale din Țara Românească. Modul în care se referă la realitățile lumii prin care trece evidențiază nu numai cultura a, ci și un ascuțit spirit critic manifestat de multe ori și cu privire la propria persoană.

Convins că învățământul are o mare importanță în ridicarea culturală a poporului, Dinicu Golescu a înființat, în 1826, la Golești, o școală de băieți. Aici se predau limbile română, germană, italiană, greacă și latină. Cursurile s-au ținut până la moartea sa survenită în 1830. Publică, pentru uzul școlarilor, Elementuri de filosofie morală (1827) și Adunare de pilde bisericești și filosoficești (1826).

În cuvânt “Cătră cititor”, Golescu remarcă faptul că, odată cu introducerea domniilor pământene, a început crearea școlilor în limba națională. Evidențiază contribuția lui Eufrosin Poteca la fixarea, în limba română, a termenilor filosofici. “Filosofia în limba românească a vorbi acum întâi s-au început prin părintele ieromonah Eufrosin Poteca, profesorul de filosofii (p.17). Încercările sale de la Golești se înscriau, așadar, într-un proces mai larg de culturalizare ce începuse în Țara Românească.

Dincolo de cacofonii, repetiții, dezacorduri, limbajul lui Dinicu Golescu este atractiv. Cartea oferă imaginile Europei și ale Țării Românești așa cum se reflectau în gândirea și conștiința unui român luminat.

Călătoria i-a produs lui Dinicu Golescu un șoc cultural din care și-a revenit rapid datorită lucidității sale. El a înțeles că țara sa a rămas cu mult în urma altor țări europene și că trebuie să se iasă din această stare.

Dacă, în zilele noastre, un călător ar porni pe drumurile europene străbătute de Dinicu Golescu, n-ar fi tot atât de șocat. În cei 180 de ani trecuți de la scrierea cărții, ce s-a întâmplat cu decalajele? Desigur decalajele nu mai sunt tot atât de mari. Totuși, inundațiile catastrofale, care au avut loc în ultimii ani în România, au scos la iveală situația caselor din satele noastre. Foarte multe case sunt construite din chirpici și paiantă. Unele sate arată jalnic, cu case mici acoperite cu diferite materiale, acoperișul semănând cu un mozaic. Multe garduri sunt făcute din felurite materiale, uneori, din ceea ce au aruncă alții. Mergând cu trenul, îți dai seama că urmează un sat după imensa cantitate de gunoi aruncată pe terenurile învecinate cu calea ferată sau pe malurile apelor. Încă nu știm să gestionăm problema resturilor menajere și altor deșeuri. Există, totuși, multe sate frumoase în care oamenii gospodari și-au ridicat case trainice, unele chiar falnice, având și construcții auxiliare pentru păsări și animale.

Situația drumurilor nu se prea deosebește de aceea din 1826, chiar dacă asăzi avem autostrăzi. Să ne gândim la străzile din capitală sau la autostrada București-Pitești. Marele sociolog englez, Herbert Spencer, scria la sfârșitul secolului al XIX-lea, că o societate cu cât este mai evoluată, cu atât drumurile sale sunt mai durabile, mai drepte, mai ramificate.

Deși ne-am întors la capitalism, nu respectăm legile economice obiective ale acestei societăți. În comerțul exterior, balanța de plăți este deficitară, exportăm materii prime, ca și pe vremea lui Dinicu Golescu. Stăm bine în domeniul culturii. Avem teatre în limba română și în limbile minorităților, avem muzee cu diferite tematici, avem săli de concert și săli pentru amenajarea expozițiilor. Actorii, muzicienii, pictorii, sculptorii noștri sunt la nivelul celor europeni. Uneori, îi depășesc pe aceștia.

Învățământul de toate gradele pregătește tineretul în conformitate cu cerințele actuale. Este adevărat că dotarea tehnică din domeniul laboratoarelor de cercetare este rămasă în urmă. Mulți tineri dotați pleacă în diferite țări din Europa și de pe alte continente, contribuind, acolo, la dezvoltarea științei. Nimeni nu-și

pune problema - dacă este moral să preiei, gratis, atâta materie cenușie. Doar există dreptul omului la liberă circulație! Putem să nu-l respectăm?

Să sperăm că, în viitor, vom putea depăși decalajele față de țările vest-europene în domeniul economic, în amenajarea teritoriului, în cultivarea pământului, în nivelul de civilizație.

Notă: Toate trimiterile din text sunt din Dinicu Golescu "Însemnare a călătoriei mele Constantin Radovici din Golești făcută în anul 1824, 1825, 1826", Editura Eminescu, București, 1971.